

*Małgorzata Zaleska
Agata Dunaszewska*

OPODATKOWANIE INSTYTUCJI GWARANTUJĄCYCH DEPOZYTY W EUROPIE

WSTĘP

Opodatkowanie każdej instytucji bardzo istotnie wpływa na jej działalność. W przypadku systemów gwarantowania depozytów doniosłość tego zagadnienia jest wyjątkowa, bowiem systemy tego rodzaju, będące elementem sieci bezpieczeństwa, dysponują środkami finansowymi, które mogą być wykorzystywane przede wszystkim na wypłaty kwot gwarantowanych w przypadku upadłości banku.

Biorąc pod uwagę powyższe, postanowiono zaprezentować analizę na temat opodatkowania funduszy gwarancyjnych w Europie i na tej podstawie sformułować wnioski, m.in. na temat zasadności, lub braku, przesłanek opodatkowania instytucji gwarantujących depozyty.

Przedmiotowy zakres badania odnosi się do podatku dochodowego, VAT-u i innych podatków lub obciążeń publicznoprawnych. W celu zebrania potrzebnych danych opracowano ankietę. Licząca 14 pytań ankietę została przekazana do Sekretariatu Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów – EFDI (*European Forum of Deposit Insurers*), a następnie rozesłana do wszystkich członków organizacji. Otrzymano odpowiedzi od 28 systemów z 24 krajów: Armenii, Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Macedonii, Niemiec, Norwegii, Portugalii, Rosji, Rumunii, Serbii, Słowacji, Słowenii, Turcji, Węgier oraz Włoch. Należy dodać, że 21 odpowiedzi pochodzi z syste-

mów krajów członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Zestawienie odpowiedzi na ankietę, uwzględniające także obecnie obowiązujące zasady opodatkowania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, przedstawiają tabele 1 i 2 umieszczone na końcu niniejszego opracowania.

1. Podatek dochodowy

Opodatkowanie całej działalności instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów podatkiem dochodowym występuje w:

- ❖ Austrii – zarówno w odniesieniu do systemu dla banków komercyjnych, jak i systemu dla kas oszczędnościowych,
- ❖ Portugalii – opodatkowanie dotyczy tylko systemu dla kas rolnych (FGCAM),
- ❖ Rosji,
- ❖ Włoszech.

W większości systemy te stanowią podmioty sektora prywatnego, przy czym w systemie rosyjskim oraz portugalskim dla kas rolnych są instytucjami sektora publicznego. W przypadku drugiego z systemów portugalskich – dla banków komercyjnych (FGD) – opodatkowana jest tylko działalność związana z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów. W Armenii, Hiszpanii oraz Macedonii występuje odwrotna sytuacja do wskazanej powyżej, tzn. opodatkowaniu podlega tylko działalność nie związana z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów. Natomiast w przypadku 13 systemów, czyli blisko połowy przebadanych instytucji, działalność systemu gwarantowania depozytów w ogóle nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Są to systemy w następujących krajach: Bułgarii, Chorwacji, Czechach, Danii, Estonii, Irlandii, Litwie, Luksemburgu, Niemczech, Norwegii, Słowenii, Turcji i Węgrzech. Warto w tym miejscu wspomnieć, że działalność Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w Polsce także nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Fundusz został zwolniony z jego płacenia na mocy art. 18 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tekst jednolity Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 474).

W przypadku wyżej wskazanych krajów brak jest wyraźnej zależności między zasadami opodatkowania i formą prawną instytucji. Są to bowiem instytucje zarządzające systemami gwarantowania depozytów będące podmiotami zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, a także instytucje powołane na mocy odrębnej ustawy (*sui generis*). Jednakże, biorąc pod uwagę fakt, że 13 ankietowanych systemów i Bankowy Fundusz Gwarancyjny nie są w ogóle opodatkowane, a dodatkowo 3 płacą podatek dochodowy, ale tylko w odniesieniu do działalności nie związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania, można stwierdzić, że częściej stosowanym rozwiązaniem jest brak obciążeń podatkowych względem instytucji gwarantującej depozyty.

Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym odbywa się zdecydowanie częściej na zasadach ogólnych, co występuje w 11 ankietowanych systemach gwarantowania (Austria – oba systemy, Estonia, Hiszpania – 3 systemy, Macedonia, Portugalia – FGCAM, Rosja, Słowenia, Włochy) oraz blisko o połowę rzadziej na zasadach szczególnych – sytuacja ta dotyczy 5 ankietowanych systemów gwarantowania (Armenia, Czechy, Norwegia, Portugalia – FGD, Turcja) oraz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Ogólnie można stwierdzić, że jeżeli opodatkowana jest cała działalność systemu gwarantowania depozytów to ma to miejsce na zasadach ogólnych. Natomiast brak opodatkowania może wynikać zarówno z zasad ogólnych, jak i szczególnych.

Stałe wyłączenia w stosowanych zasadach opodatkowania podatkiem dochodowym mamy w Norwegii, Portugalii – obu systemów oraz Turcji. W pozostałych ankietowanych systemach nie stosuje się stałych wyłączeń. Jeszcze mniej popularnym rozwiązaniem są wyłączenia czasowe. Takie wyłączenie zastosowano jedynie w Macedonii i odnosi się ono do reinwestowania zysków w aktywa rzeczowe i niematerialne oraz inwestycji zagranicznych.

Kolejną istotną kwestią są stawki podatku dochodowego obowiązujące dla podmiotów o takiej samej formie prawnej jak instytucja zarządzająca systemem gwarantowania oraz dla instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów. W pierwszym przypadku stawki kształtują się na poziomie: 0%, 20%, 23%, 24%, 25%, 35%. Najwyższa stawka obowiązuje w Hiszpanii, a najniższa w Portugalii dla systemu kas rolnych. W drugim przypadku stawki są bardziej zróżnicowane i wynoszą: 0%, 4,25%, 10%, 20%, 24%, 25%, 33%, 35%. Najwyższa stawka obowiązuje w Hiszpanii, najniższa, zerowa, w Armenii, Norwegii oraz Portugalii.

2. Podatek VAT

Cała działalność instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów podlega opodatkowaniu podatkiem VAT w przypadku obu systemów funkcjonujących w Austrii, a także w Danii, Portugalii – systemu dla banków komercyjnych, Rosji oraz Słowenii. Jedynie na Węgrzech stosuje się rozwiązanie dotyczące opodatkowania VAT-em tylko działalności związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów. Opodatkowanie samej działalności nie związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów nie jest w zasadzie stosowane, wyjątek stanowi Polska. Zdecydowana większość instytucji zarządzających systemami gwarantowania depozytów nie płaci natomiast podatku VAT. W tej grupie znalazły się takie kraje, jak: Armenia, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Macedonia, Niemcy, Norwegia, Portugalia – system dla kas rolnych, Turcja oraz Włochy.

Opodatkowanie działalności podatkiem VAT odbywa się zdecydowanie częściej na zasadach ogólnych, co ma miejsce w przypadku obu systemów austriackich, systemu duńskiego, estońskiego, hiszpańskiego, macedońskiego, norweskiego, obu systemów portugalskich, rosyjskiego, słoweńskiego oraz węgierskiego, a także polskiego (na podstawie ustawy o podatku VAT). Zasady szczególne stosuje się w przypadku Czech i Turcji, przy czym systemy obu krajów nie podlegają opodatkowaniu VAT-em.

Wyłączenia stałe, dotyczące opodatkowania podatkiem VAT, stosowane są w przypadku 3 ankietowanych krajów: Austrii, Słowenii oraz Turcji. W Austrii wyłączenie dotyczy usług bankowych. W Słowenii, zgodnie z art. 50(1) ustawy o podatku VAT, Bank Słowenii jako bank centralny nie płaci podatku od importu złota i innych metali szlachetnych, banknotów, monet oraz, zgodnie z art. 51(1), wyłączeniu podlegają urzędowe druki wysyłane do banków centralnych krajów członkowskich EOG. Natomiast fundusz turecki, zgodnie z art. 140 Prawa bankowego, jest zwolniony z płacenia podatków, opłat oraz ceł. W przypadku podatku VAT żaden z ankietowanych krajów nie stosuje wyłączenia czasowego. W Polsce także nie są stosowane wyłączenia czasowe, jak i wyłączenia stałe.

Stawka podatku VAT, obowiązująca dla podmiotów o takiej samej formie prawnej jak instytucja zarządzająca systemem gwarantowania depozytów, kształtuje się na poziomie od 16% w Hiszpanii, jeśli usługi zarządcze są świadczone tylko dla akcjonariuszy, poprzez 18%, 20%, 21% do 25%. W przypadku obu systemów austriackich stawka nie ma związku z formą prawną podmiotu, ale z profilem działalności. Stawkę różnicuje się z uwagi na charakter sprzedawanych dóbr i usług. Stawka ogólna wynosi 20%, a stawki 0%, 10% i 12% stosuje się względem szczególnych dóbr i usług. Stawka podatku VAT, obowiązująca dla instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów, kształtuje się natomiast na poziomie od 0% w:

- ❖ Austrii, gdzie działalność zwolniona jest z opodatkowania VAT-em, podobnie jak usługi bankowe,
 - ❖ Hiszpanii, jeśli usługi zarządcze świadczone są tylko dla instytucji gwarancyjnej,
 - ❖ Norwegii,
- poprzez 18%, 21% do 25% – najwyższej stawki obowiązującej w Danii oraz na Węgrzech.

3. Inne podatki lub dodatkowe obciążenia publicznoprawne

W czterech ankietowanych krajach działalność instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów podlega opodatkowaniu innymi podatkami. W Estonii, zgodnie z obowiązującym prawem Fundusz nie płaci podatku dochodowego ani innych podatków powiązanych z jego działalnością operacyjną na rzecz

budżetu państwa lub władz lokalnych, oprócz podatków dotyczących osób fizycznych, świadczeń pracowniczych i upominków. Rosyjska Agencja Ubezpieczenia Depozytów zobowiązana jest również do uiszczania podatku od nieruchomości i podatku transportowego. W Turcji instytucja zarządzająca systemem gwarantowania depozytów obłożona jest podatkiem od oprocentowania lokat złożonych w bankach. Fundusz otrzymuje odsetki netto po potrąceniu podatku dokonany przez bank. Natomiast na Węgrzech instytucja gwarantująca zobowiązana jest do zapłaty zaliczki w wysokości 20% na rzecz podatku tytułem wypłaconych odsetek w przypadku realizacji gwarancji.

Odnosząc się do polskich rozwiązań, należy nadmienić, że Bankowy Fundusz Gwarancyjny jest zobowiązany m.in. do płacenia podatku od nieruchomości i podatku gruntowego.

PODSUMOWANIE

Zagadnienia związane z systemami podatkowymi poszczególnych krajów są sprawami skomplikowanymi i wymagającymi dogłębnej analizy. Na podstawie przekazanych przez ankietowane systemy informacji trudno jest wyciągać jednoznaczne wnioski. Wydaje się jednak, że „europejski prawodawca”, mając na uwadze szczególnie charakter instytucji gwarantujących depozyty, zdecydowanie częściściej opowiedział się za rozwiązaniem prawnym, mającym na celu zwolnienie z obowiązku płacenia podatku dochodowego i podatku VAT przez tego typu instytucje.

Jak wcześniej wspomniano, opodatkowanie podatkiem dochodowym całej działalności systemu występuje tylko w 4 badanych krajach. W przypadku 13 ankietowanych systemów działalność w ogóle nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym, a ponadto 3 instytucje płacą podatek dochodowy, ale tylko w odniesieniu do działalności nie związanej z zarządzaniem systemem. Odnosząc się do opodatkowania systemów VAT-em, należy wskazać, że tylko w 5 badanych krajach cała działalność instytucji podlega opodatkowaniu tym podatkiem, a w 16 przypadkach instytucje gwarantujące depozyty nie płacą VAT-u. Podkreślić należy, że ewenementem na tle ankietowanych krajów jest Polska, jeśli chodzi o opodatkowanie VAT-em działalności nie związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania. Biorąc pod uwagę rozwiązania europejskie, można postulować zwolnienie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z płacenia VAT-u.

Reasumując, należy stwierdzić, że analizując rozwiązania w zakresie opodatkowania działalności europejskich systemów gwarantowania depozytów, nie można znaleźć argumentów potwierdzających tezę ewentualnego opodatkowania Funduszu podatkiem dochodowym i VAT-em na podstawie doświadczeń europejskich.

Tabela 1. Zestawienie odpowiedzi na ankietę (dotyczy podatku dochodowego)

	Podatek dochodowy						
	Forma prawna			Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym			
	Publiczne	Prywatne	Inne	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu
Armenia	x					x	
Austria – system dla banków komercyjnych		x		x			
Austria – system dla kas oszczędnościowych		x		x			
Belgia	x						
Bułgaria			x				x
Chorwacja	x						x
Czechy		x					x
Dania		x					x
Estonia	x						x
Hiszpania		x				x	
Irlandia	x						x
Litwa			x				x
Luksemburg		x					x
Macedonia	x					x	
Niemcy		x					x
Norwegia		x					x
Polska			x				x

Podatek dochodowy							
Zasady		Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku	
Ogólne	Szczególne	Tak. Jakie?	Brak	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem
	x		x		x	20%	0%
x			x		x	25%	25%
x			x		x	25%	25%
	x						
x			x				
x			x		x	35%	35%
x			x	a) reinwestowanie zysków w aktywa rzeczowe i niematerialne b) inwestycje zagraniczne		nie ma takich podmiotów	10%
	x	oprócz systemu gwarantowania depozytów			x		0%
	x				x	nie ma takich podmiotów	0%

Tabela 1. cd.

	Podatek dochodowy						
	Forma prawna			Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym			
	Publiczne	Prywatne	Inne	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu
Portugalia FGD	x				x		
Portugalia FGCAM	x			x			
Rosja	x			x			

Podatek dochodowy							
Zasady		Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku	
Ogólne	Szczególne	Tak. Jakie?	Brak	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem
	x	Fundusz jest zwolniony z płacenia podatku od osób prawnych, z wyłączeniem dochodów kapitałowych. Dochody kapitałowe funduszu stanowią głównie odsetki od obligacji i bonów skarbowych oraz zyski kapitałowe			x	20%	20%
x		FGCAM nie podlega opodatkowaniu, z wyjątkiem dochodów finansowych. Niektóre dochody podlegają 15% podatku (oprocentowanie pożyczek udzielanych instytucjom członkowskim), a inne 20% (zyski z inwestycji kapitałowych)			x	0%	0%
x			x		x	24%	24%

Tabela 1. cd.

	Podatek dochodowy						
	Forma prawna			Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym			
	Publiczne	Prywatne	Inne	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu
Rumunia	x						
Serbia	x						
Słowacja	x						
Słowenia	x						x
Turcja	x						x
Węgry			x				x
Włochy		x		x			

Źródło: opracowanie własne.

Podatek dochodowy

Zasady		Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku	
Ogólne	Szczególne	Tak. Jakież?	Brak	Tak. Jakież?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem
x			x		x	Zgodnie z art. 60 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych ogólna stawka podatku wynosi 20%. Natomiast zgodnie z art. 97 ta stawka będzie obowiązywała od 2010 r. Do tego czasu będzie stopniowo obniżana i tak odpowiednio w 2007 r. – 23%, w 2008 r. 22% i w 2009 r. 21%	Zgodnie z art. 68(5) ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych Bank Słowenii jako bank centralny nie płaci podatku dochodowego. Jednakże zgodnie z art. 50(3) ustawy o Banku Słowenii 25% nadwyżki dochodów Banku jest przekazywanych do budżetu państwa
	x	art. 140 Prawa bankowego			x	nie ma takich podmiotów	nie dotyczy
x			x		x		FITD jest prywatnym konsorcjum, które nie generuje zysków. Dlatego podatki płaci się tylko na zasadzie podatku odzyskanego, zgodnie z czym konsorcjum płaci 33% of IRES oraz 4,25 IRAP

Tabela 2. Zestawienie odpowiedzi na ankietę (dotyczy podatku VAT)

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Armenia				x		
Austria – system dla banków komercyjnych	x				x	
Austria – system dla kas oszczędnościowych	x				x	
Belgia				x		
Bułgaria				x		
Chorwacja				x		
Czechy				x		x
Dania	x				x	

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
				20%	0%	Nie
usługi bankowe			x	Brak powiązania z formą prawną. Stawka uzależniona jest od profilu działalności i może wynosić 20%, 10% lub 0%	Działalność zwolniona z opodatkowania podatkiem VAT podobnie jak normalne usługi bankowe	Nie
usługi bankowe, wypłata świadczeń gwarancyjnych jest traktowana jako usługa bankowa			x	Opodatkowanie VAT nie jest związane z formą prawną instytucji. Zależy od tego, czy firma sprzedaje dobra i usługi dla społeczeństwa. Stawkę VAT różnicuje się ze względu na charakter sprzedawanych dóbr i usług – 20% stawka ogólna; 10% dla pewnych szczególnych dóbr i usług; 12% na sprzedaż wina oraz 0% jeśli stosowane jest wyłączenie	Brak opodatkowania VAT-em. Jednocześnie brak możliwości odliczenia podatku naliczonego w stosunku do normalnej działalności	Nie
						Nie
						Nie
				25%	25%	Nie

Tabela 2. cd.

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Estonia				x	x	
Hiszpania				x	x	
Irlandia						
Litwa				x		
Luksemburg				x		
Macedonia				x	x	
Niemcy				x		
Norwegia				x	x	
Polska			x		x	

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
	x		x			Zgodnie z obowiązującym prawem Fundusz nie płaci podatku dochodowego ani innych podatków powiązanych z jego działalnością operacyjną na rzecz budżetu państwa lub władz lokalnych, oprócz podatków dotyczących osób fizycznych oraz świadczenia pracownicze i upominki
	x		x	16% jeśli usługi zarządcze są świadczone tylko dla akcjonariuszy	0% jeśli usługi zarządcze są świadczone tylko dla instytucji gwarancyjnej	Nie
						Nie
						Nie
	x		x			Nie
	x		x			Nie
	x				0%	Nie
	x		x		0%	podatek od nieruchomości, podatek gruntowy

Tabela 2. cd.

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Portugalia FGD	x				x	
Portugalia FGCAM				x	x	
Rosja	x				x	
Rumunia						
Serbia						
Słowacja						
Słowenia	x				x	

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
	x		x	21%	21%	Nie
	x		x	n/a	n/a	Nie
	x		x	18%	18%	podatek od nieruchomości, podatek transportowy
Zgodnie z art. 50(1) ustawy o podatku VAT Bank Słowenii jako bank centralny nie płaci podatku od importu złota i innych metali szlachetnych, banknotów, monet lub zgodnie z art. 51(1) także wyłączone są urzędowe druki wysyłane do banków centralnych państw członkowskich EOG						Nie

Tabela 2. cd.

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Turcja				x		x
Węgry		x			x	
Włochy				Konsorcjum uzyskało zwolnienie z płacenia podatku VAT ze względu na fakt, że nie generuje dochodów		

Źródło: opracowanie własne.

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
art. 140 Prawa bankowego			x	nie ma takich jednostek	nie dotyczy	Podatek od oprocentowania lokat złożonych w bankach. Banki uiszczają odpowiednio podatki, a SDIF otrzymuje odsetki netto po potrąceniu podatku
	x		x	25%	25%	Zaliczka na rzecz podatku (20%) od wypłaconych odsetek w przypadku wypłat dla deponentów
						Nie